

Michał Knihinicki

Całościowe ujęcie rodzajów satanizmu

Spis treści

- Przedmowa 2
- Podział podziałów..... 2
- **Całościowe ujęcie rodzajów satanizmu**..... **3**
- Mapa synonimów i pojęć spokrewnionych..... 7
- **Twórcy nazw** rodzajów satanizmu lub ich pierwsze użycia w tekstach. Cytaty ze źródeł..... **8**
- Bibliografia..... 14

The *Serpent*

wydanie pierwsze

Listopad 2013

Przedmowa

Podział satanizmu na rodzaje uważam za czynność podstawową i obowiązkową, jeśli chce się zająć naukowym badaniem tego zjawiska. Nie jestem w mej opinii odosobniony, gdyż wszyscy bez mała polscy badacze satanizmu (najczęściej socjologowie) tworzyli jego podziały od drugiej połowy lat osiemdziesiątych¹. Tak, jak ja uważali, że podział niejednorodnego, mocno zróżnicowanego środowiska jest konieczny, by uporządkować nawał sprzecznych informacji na jego temat. Jest to typowo naukowa potrzeba systematyzacji. Jednak socjologowie, zapewne z racji swego wykształcenia, byli zawsze zainteresowani satanistami wchodzącymi w konflikt z prawem i to ich właśnie dzielili na grupy². Ja zaś zawsze byłem bardziej zainteresowany **całościowym** podziałem **satanizmu jako filozofii/religii**, który miałem zamiar stworzyć w oparciu o analizę większości dostępnych **tekstów źródłowych** (często esejów lub książek zamieszczonych w Internecie, w dużej mierze anglojęzycznych) oraz istniejących opracowań (również często anglojęzycznych). Jest to zupełnie inna perspektywa i metodologia pracy niż socjologiczna, która prowadzi do całkowicie innego celu. Podczas gdy polscy socjologowie badają żywych ludzi (poprzez wywiady z nimi i analizę akt sądowych), ja badam satanistyczne teksty. Podczas gdy ich celem jest tymczasowy, wąski podział satanistów, na dodatek tylko podwórkowych i tylko polskich, moim celem jest całościowe ujęcie wszystkich odmian satanistycznej filozofii na świecie. Efekt mojej pracy (trwającej przez ostatnich 10 lat) prezentuję w niniejszym tekście.



Chcąc podzielić satanizm całościowo musiałem wprowadzić metodę nieograniczania się do jednego kryterium podziału. Zawężenie badań do jednego kryterium skutkowałoby ominięciem wielu rodzajów satanizmu. Z kolei włączenie wszystkich kryteriów do jednego podziału byłoby nielogiczne. Nie można, dla przykładu, postawić obok siebie jako równorzędnych satanizmu współczesnego i laveyanizmu, gdyż są to dwie zupełnie różne płaszczyzny – laveyanizm zawiera się w satanizmie współczesnym, w którym znajdziemy też wiele innych satanizmów. Dlatego wg mnie jedyną sensowną metodą jest podanie wszystkich podziałów satanizmu, których zakresy znaczeniowe będą się częściowo pokrywać. Minusem jest to, że nazwy będą się powtarzać, plusem, że podział na pewno obejmie całość zagadnienia. Postanowiłem więc za cenę powtarzalności kupić pewność, że moja praca ukaże wszystkie odmiany satanizmu jakie istniały i istnieją – a nawet takie, które mogą zaistnieć.

Podział podziałów

--- Podziały **teoretyczne** (sztuczne):

I. Podział ze względu na **okres** (historyczny)

II. Podział ze względu na **kraj** (geograficzny)

III. Podział ze względu na **metafizykę** (filozoficzny)

IV. Podział ze względu na **etykę** (filozoficzny)

--- Podziały **praktyczne** (oddające rzeczywisty stan rzeczy):

V. Podział ze względu na **tradycję** (doktrynalny)

VI. Podział ze względu na **nazwę** (praktyczny)

¹ Podziały te przytaczam w tekście *Dotychczasowe podziały satanizmu (1986 – 2006)*.

² Np. podział z 1987 roku na satanistów, szatanistów i lucyferian, który stracił swą aktualność już dwa lata później.

Całościowe ujęcie rodzajów satanizmu



- PODZIAŁY TEORETYCZNE (SZTUCZNE) -

I. Podział ze względu na okres

(podział historyczny)

- I. 1. „Satanizm”³ **dawny** (przed V w. n.e.)
- I. 2. „Satanizm” **średniowieczny** (V w. n.e. – XV/XVI wiek)
 - I. 2.1. „Satanizm” **wczesnośredniowieczny** (V – X wiek)
 - I. 2.2. „Satanizm” **późnośredniowieczny** (X – XV/XVI wiek)
- I. 3. Satanizm **nowożytny** (XVII – XIX wiek; od 1667 do 1893)
- I. 4. „Satanizm” **XX-wieczny do 1966 roku** (od 1900 do 1966)
- I. 5. Satanizm **współczesny** (od 1966 do dziś)

II. Podział ze względu na kraj

(podział geograficzny)

- II. 1. Satanizm **angielski** (U.K. – Wielka Brytania)
- II. 2. Satanizm **amerykański** (U.S. – Stany Zjednoczone)
- II. 3. Satanizm **polski** (PL – Polska)
- II. 4. W innych krajach (głównie Niemcy, Włochy, Francja, Kanada)

III. Podział ze względu na metafizykę

(podział filozoficzny)

- III. 1. Satanizm **teistyczny**
- III. 2. Satanizm **ateistyczny**
- III. 3. Satanizm **mistyczny** lub **panteistyczny**

IV. Podział ze względu na etykę

(podział filozoficzny)

- IV. 1. Satanizm jako **kult zła** (s. tradycyjny, s. ukryty, s. hardcore, „źli sataniści”)
- IV. 2. Satanizm jako **kult swojego dobra** (laveyanizm, setyzm, s. racjonalny)
- IV. 3. „Satanizm” jako **kult ogólnego dobra** (s. romantyczny, s. lucyferyczny, s. soft)

³ Wyraz „satanizm” wzięty w cudzysłów oznacza, iż mamy tu do czynienia z satanizmem jedynie z nazwy, czy też satanizmem urojonym (terminologia zaczerpnięta od Anny Mikołajko [1988], którą uważam za bardzo trafioną). Satanizm jedynie z nazwy – a więc „satanizm” – ma się tak do satanizmu, jak ma się człowiek przebrany za niedźwiedzia do prawdziwego niedźwiedzia. (Gdyż jest to zwierzę agresywne, groźne i niebezpieczne, podczas gdy człowiek przebrany za niedźwiedzia służy taniej rozrywce, na dodatek często ku uciesze dzieci i dziecienniałych dorosłych.)

- PODZIAŁY PRAKTYCZNE -
(ODDAJĄCE RZECZYWISTY STAN RZECZY)

V. Podział ze względu na **tradycję**

(podział doktrynalny)

V. 1. Satanizm **tradycyjny**

Tradycja: ustnie od czasów Albionu 7000 lat temu; pisemnie w ukryciu od XII/XIII wieku n.e.; pisemnie jawnie od pierwszej angielskiej publikacji *Czarnej Księgi Szatana* (tyt. oryg. *Codex Saerus. The Black Book of Satan*) w 1983 r. Reprezentant: Order of Nine Angles (ONA).

V. 2. Satanizm **ortodoksyjny**

Tradycja: ustnie w ukryciu od nowożytnego okultyzmu w XVII w; pisemnie jawnie od publikacji pism brata Nero i *The Devil's Bible* brata Myrmydona w 2005 r. Reprezentanci: H.O.M.E. (1992-2005)⁴, Cathedral of the Black Goat (CoBG, od 2005), Black Goat Cabal (BGC).

V. 3. Satanizm **laveyański**

Tradycja: od publikacji *The Satanic Bible* Antona LaVeya w 1969 r. Reprezentanci: Church of Satan (CoS)⁵, First Satanic Church⁶, s. racjonalny⁷, Ordo Templi Satanis (OTS)⁸.

V. 4. Satanizm **setycki**⁹

Tradycja: od publikacji *The Book of Coming Forth by Night* Michaela Aquino w 1975 r.¹⁰
Reprezentanci: Temple of Set (ToS; od 1975), Sethian Liberation Movement (SLM; od 2002)

V. 5. **Inne** współczesne tradycje

M.in: Ordo Sinistra Vivendi, Bambini di Satana, Embassy of Lucifer, Church of Lucifer (CoL), Church of Satanic Liberation, Church of Azazel, Misanthropic Luciferian Order (M.L.O.).

⁴ „H.O.M.E. – Horned Order's Magical Existence. Kościół Satanizmu Tradycyjnego założony w 1992 przez Brata Nero. Służył on jako Najwyższy Kapłan tej organizacji aż do jej rozwiązania w 2005” [przyp. wydawcy do: Nero 2010, s. 4.]

⁵ Pierwsze wydanie *The Satanic Bible* ukazało się w 1969 r. w USA, trzy lata po założeniu Church of Satan w 1966 r.

⁶ First Satanic Church – organizacja satanistyczna założona przez Karłę LeVey (starszą córkę A.S. LaVeya) w 1999 r.

⁷ W Polsce *The Satanic Bible* – jako *Biblia Szatana* (zamiast *Biblia Satanistyczna*) – ukazała się w 1996 r. i rozpoczęła dużą falę zainteresowania (głównie wśród młodzieży) tzw. „satanizmem filozoficznym”, czyli tym proponowanym przez LaVeya. Z tego zainteresowania na przestrzeni czterech następujących lat wyłonił się w Polsce satanizm racjonalny, który jest laveyanizmem bez metafizyki. Dlatego właśnie s. racjonalny sytuuje w tradycji laveyańskiej.

⁸ Dla uzasadnienia umiejscowienia Ordo Templi Satanis (OTS) w tradycji laveyańskiej cytuję fragment z ich tekstu: „[C]ała organizacja musi być postrzegana jako godna poważania i kwitnąca. Wreszcie będziemy przez to popularyzować ideę samego Kościoła Szatana w dużych, miejskich ośrodkach, by służyła jako jaśniejący przykład tego, co może być osiągnięte przez stosowanie naszej filozofii.” O.T.S., *OTS - Zakon Świątyni Szatana*, przeł. Ronan the Great, [na:] Satan.pl, 2001, <http://www.satan.pl/publikacje.php?id=74>

⁹ Stosuję nazwę „setycki”, a także „setyzm” i „setyta” – zamiast „setiański”, „setianizm” oraz „setianin” – mimo, iż w oryginale nazwy te brzmią „setian”, „setianism” oraz „setian”/„setians”. Wybór ten motywowany jest faktem, że w III wieku n.e. istniała gnostycka sekta religijna o nazwie „setianie” [patrz m.in. Masson 1993].

¹⁰ Wizyjny i mistyczny tekst *The Book of Coming Forth by Night* Michaela A. Aquino ukazał się w 1975 roku w USA i rozpoczął istnienie oddzielnej od Church of Satan magicznej organizacji satanistycznej o nazwie Temple of Set.

VI. Podział ze względu na **nazwę**

(podział praktyczny)

Teistyczne:

- VI. 1. Satanizm **tradycyjny** (ONA)
- VI. 2. Satanizm **ortodoksyjny** (H.O.M.E., CoBG, BGC)
- VI. 3. Satanizm **setycki / setyzm** (ToS, SLM)
- VI. 4. Satanizm **pokoleniowy** ¹¹
- - - Inne (np. „Diane Vera's Theistic Satanism”, Church of Azazel, M.L.O.)

Ateistyczne:

- VI. 5. Satanizm **laveyański / laveyanizm** (głównie CoS)
- VI. 6. Satanizm **racjonalny** (w Polsce od 1996)

Inne (teistyczne lub ateistyczne):

- VI. 7. „Satanizm” **podwórkowy** lub **pseudosatanizm** (w Polsce od 1986)
- VI. 8. Satanizm **intelektualny** lub **filozoficzny** (w Polsce od ok. 1988)
- VI. 9. Satanizm **duchowy** lub **gnostyczny** (brak daty)

Nazwy nadane przez konkretnych badaczy: ¹²

- VI. 10. Satanizm **ideologii i perwersji** (ks. J. Zbigmalski, 1986)
- VI. 11. Satanizm **sprzeciwu i mody** (ks. J. Zbigmalski, 1986)
- VI. 12. Satanizm **kwaśny** (K. Potyrała, ok. 2000)
- VI. 13. Satanizm **młodzieżowy**
(A. Mikołajko*, 1988 i 1992; J.W. Wójcik*, 1992)
- VI. 14. Satanizm **intelektualny** (Sz. Beźnic*, 2002)
- VI. 15. Satanizm **podkulturowy** (B. Hoffmann, 1989)
- VI. 16. Satanizm **autentyczny** (B. Hoffmann, 1989)
- VI. 17. Satanizm **jawnie zorganizowany** (P. Stawiński, 1997)
- VI. 18. Satanizm **domniemanie zorganizowany** (P. Stawiński, 1997)
- VI. 19. Satanizm **subkulturowy** (P. Stawiński, 1997; M. Zawadzki, 1999)
- VI. 20. Satanizm **podwórkowy** (M. Zawadzki, 1999; Sz. Beźnic, 2002)
- VI. 21. Satanizm **koncertowy** (M. Zawadzki, 1999)
- VI. 22. Satanizm **konfesyjny** (M. Zawadzki, 1999)
- VI. 23. Satanizm **oświecony** (M. Zawadzki, 1999)
- VI. 24. Satanizm **filozoficzny** (Wydawnictwo Mania*, 1996)
- VI. 25. **Cyber-satanizm** (P. Szarszewski, 2004)
- VI. 26. Satanizm **lucyferyczny** (M. Knihinicki, 2009)

¹¹ Dosłownie rozumiany religijny kult Szatana przekazywany z pokolenia na pokolenie jako tradycja rodzinna. Brakuje dowodów na jego istnienie, mimo to pisarze chrześcijańscy bardzo często rozpisują się o takim satanizmie. Patrz pierwsze trzy podziały przytoczone w tekście *Dotychczasowe podziały satanizmu (1986 – 2006)*.

¹² Nazwy rodzajów satanizmu nadane przez konkretnych badaczy, najczęściej socjologów, rzadziej religioznawców. W nawiasie podano nazwisko twórcy terminu oraz datę wydania dzieła, w którym ów termin został po raz pierwszy użyty. Gwiazdka przy nazwisku badacza oznacza, iż nie jest on – bądź niewiadomo czy jest – twórcą danego terminu i najprawdopodobniej jest osobą, która jako pierwsza użyła go w drukowanej publikacji naukowej.

Nazwy nadane przez satanistów intelektualnych:

- ⇒ VI. 6. Satanizm **racjonalny** (Lectus, ok. 2000)
- VI. 27. Satanizm **etymologiczny** (Lectus, ok. 2000)
- VI. 28. Satanizm **racjonalno-ateistyczny** (Kvik, 2001)
- VI. 29. **Polisatanizm** (E g o, ok. 2005)
- VI. 30. Satanizm **romantyczny** (Sabatiel, 2006)
- VI. 31. Satanizm **prawdziwy** (Sabatiel, 2006)
- VI. 32. Satanizm **gnostyczny** (Sabatiel, 2009)
- VI. 33. Satanizm **transcendentalny** (Matt Zane, 2011)¹³

- Różne nazwy na to samo zjawisko -

(wraz z datami powstania i twórcami terminu)

Grupa I

Nazwy na satanizm niedojrzały:

- 0 - „sataniści, szataniści, lucyferianie” (1987) – Kaliski R.U.S.W.
- 1 - „s. **młodzieżowy**” (1988 i 1992) – Anna Mikołajko (UW); J.W. Wójcik
- 2 - „s. **podkulturowy**” (1989) – Beata Hoffmann (UW)
- 3 - „s. **subkulturowy**” (1997 i 1999) – Piotr Stawiński; Marek Zawadzki
- 4 - „s. **podwórkowy**” (1999) – Marek Zawadzki (UJ)
- 5 - „s. **koncertowy**” (1999) – Marek Zawadzki (UJ)
- 6 - „**pseudosatanizm**” (brak daty i twórcy)

Grupa II

Nazwy na satanizm dojrzały:

- 1 - „s. **ideologii i perwersji**” (1986) – ks. J. Zbignalski
- 2 - „s. **autentyczny**” (1989) – Beata Hoffmann (UW)
- 3 - „s. **filozoficzny**” (1996) *jako określenie na s. laveyański* – Wyd. Mania
- 4 - „s. **laveyański**” i „**laveyanizm**” (1997) – Jaryła*
- 5 - „s. **oświecony**” (1999) – Marek Zawadzki (UJ)
- 6 - „s. **racjonalny**” (ok. 2000) – Lectus
- 7 - „s. **racjonalno-ateistyczny**” (2001) – Kvik
- 8 - „s. **filozoficzny**” (2001) *jako określenie na s. racjonalny* – Acheront
- 9 - „s. **intelektualny**” (2002) – Szymon Beźnic* (UJ)

Grupa III:

Satanizm **soft** = s. **romantyczny** ≈ s. **lucyferyczny** = lucyferianizm

Grupa IV:

Satanizm **teistyczny** = s. **etymologiczny** = s. **tradycyjny** ≈ s. **ortodoksyjny** = demonolatria

¹³ W Polsce nazwa ta nie funkcjonuje, a pochodzi z tytułu i zawartości książki *Transcendental Satanism: Doctrines Of The Infernal Process* Matta "The Lord" Zane'a, wydanej w USA w 2011 roku.
Patrz: http://www.amazon.com/Transcendental-Satanism-Doctrines-Infernal-Process/dp/0557061938/ref=pd_sim_b_7

Mapa synonimów (\equiv) i pojęć spokrewnionych ($=, \approx$)

„ $X \equiv Y$ ” oznacza „X jest inną nazwą na Y” (synonim; równoważność logiczna)

„ $X = Y$ ” oznacza „X jest niemal zawsze tożsame z Y” (prawie równoważność)

„ $X \approx Y$ ” oznacza „X jest czasami tożsame z Y” oraz „X jest tożsame nie tylko z Y”



ONA:

satанизm dawny-teistyczny-jako kult zła-tradycyjny-angielski

I. 1. s. dawny = III. 1. s. teistyczny = IV. 1. s. jako kult zła \equiv źli sataniści (*evil satanists*) \equiv s. ukryty = V. 1. s. tradycyjny (*jako wskazanie na rodzaj tradycji*) = VI. 1. s. tradycyjny (*jako nazwa własna*) = ONA \equiv O9A \equiv Order of Nine Angles [Zakon Dziewięciu Kątów] \approx II. 1. s. angielski



Church of Satan:

satанизm współczesny-ateistyczny-jako kult swojego dobra-laveyański-amerykański

I. 5. s. współczesny \approx III. 2. s. ateistyczny = IV. 2. s. jako kult swojego dobra \approx V. 3. s. laveyański (*tradycja*) \equiv VI. 5. s. laveyański (*nazwa własna*) \equiv laveyanizm \equiv CoS \equiv Church of Satan [Kościół Szatana] \approx II. 2. s. amerykański



Temple of Set:

satанизm współczesny-teistyczny-jako kult swojego dobra-setycki-amerykański

I. 5. s. współczesny \approx III. 1. s. teistyczny \approx IV. 2. s. jako kult swojego dobra \approx V. 4. s. setycki (*tradycja*) \equiv VI. 3. s. setycki (*nazwa własna*) \equiv setyzm \equiv ToS \equiv Temple of Set [Świątynia Seta] \approx II. 2. s. amerykański



Satanizm racjonalny:

satанизm współczesny-ateistyczny-jako kult swojego dobra-racjonalny-polski

I. 5. s. współczesny \approx III. 2. s. ateistyczny = IV. 2. s. jako kult swojego dobra \approx V. 3. s. postlaveyański (*tradycja*) = s. racjonalny (*nazwa własna*) = s. intelektualny \approx II. 3. s. polski

Twórcy nazw rodzajów satanizmu lub ich pierwsze użycia w tekstach. Cytaty ze źródeł.



A) Termin „**satanizm młodzieżowy**” został po raz pierwszy użyty w 1988 r. przez socjologa religii i kultury **Annę Mikołajko** w tytule oraz treści jej wczesnego artykułu naukowego:

- *Satanizm młodzieżowy w Polsce*, [w:] „Wychowanie Obywatelskie” nr 3, 1988

co w kolejnych latach powtórzyła w następnych pracach na ten temat:

- *Polski satanizm młodzieżowy*, [w:] „Przegląd Religioznawczy” nr 1, 1992
- *Przemiany polskiego satanizmu młodzieżowego*, [w:] „Biuletyn. Gdańskie Centrum Informacji o Sektach i Nowych Ruchach Religijnych”, nr 3, 1996

B) Również w roku 1992 kryminolog **Jerzy Wojciech Wójcik** publikuje swoją książkę o wówczas istniejących subkulturach, a niej, w rozdziale 10. nt. satanistów, jednemu z podrozdziałów nadaje nazwę „**Powstanie młodzieżowego satanizmu w Polsce**”.

Jerzy Wojciech Wójcik, *Od hipisów do satanistów*, Eureka, Kraków 1992, s. 138.
(Rozdział 10: *Sataniści – wyznawcy Lucyfera czy dewianci i przestępcy?*, s. 130–190)

C) Termin ten został 10 lat później użyty przez religioznawcę Szymona Beźnica:

„Początek satanizmu młodzieżowego w Polsce lokuje się we wczesnych latach osiemdziesiątych¹⁴. Wtedy opinię publiczną zszokowały doniesienia prasowe o „czarnych mszach” odprawionych w Szczecinie oraz Jarocinie.”

Szymon Beźnic, *Satanizm*, wyd. cyt. niżej, s. 337.



Termin „**satanizm intelektualny**” prawdopodobnie został stworzony przez religioznawcę **Szymona Beźnica** lub po raz pierwszy przez niego użyty.

„Trudno jest przedstawić spójnie ideologię satanistów polskich. Do niedawna jedyny sensowny podział obejmował dwa nurty: satanizm intelektualny i podwórkowy. Pierwszy sięga do tradycji ruchów satanistycznych na Zachodzie, opiera się w swej działalności na pismach i książkach prezentujących tę ideologię. Częstym sposobem ekspresji postaw satanistycznych jest w tym przypadku szeroko rozumiana twórczość artystyczna. Natomiast satanizm podwórkowy z reguły charakteryzuje się ubogą wiedzą na temat ideologii i historii satanizmu, cechuje go funkcjonowanie na granicy prawa, czy nawet przekraczanie go (dewastacja cmentarzy, profanacja nagrobków, czy znęcanie się nad zwierzętami).”

Szymon Beźnic, *Satanizm*, [hasło w:] *Przegląd nowych ruchów religijnych w Polsce*, [dodatek do:] Eileen Barker, *Nowe ruchy religijne*, Nomos, Kraków 2002, s. 338.

¹⁴ Tutaj Beźnic myli się co do „wczesnych lat osiemdziesiątych”, gdyż owe pierwsze polskie „czarne msze”, odprawione w Szczecinie (na Wieży Bismarcka) i w Jarocinie, odbyły się – obie – w 1986 roku. Pierwszy singiel zespołu KAT pt. *Ostatni tabor / Noce Szatana* został wydany zaledwie rok wcześniej.



Terminy „**sataniści podkulturowi**” i „**sataniści autentyczni**” zostały stworzone w 1989 r. przez socjolog z Uniwersytetu Warszawskiego¹⁵ **Beatę Hoffmann** w jej pracy magisterskiej napisanej pod kierunkiem Krzysztofa Kicińskiego, IPSiR UW¹⁶. Podział Pani Hoffmann na fanów muzyki heavy metal, satanistów podkulturowych oraz satanistów autentycznych został na pewno powtórzony w jej dwóch opublikowanych pracach:

Beata Hoffmann, *Satanizm polski – mit czy rzeczywistość?*, Uniwersytet Warszawski, Instytut Stosowanych Nauk Społecznych, Warszawa 1991 (s. 38-59)

Beata Hoffmann, *W służbie szatana: moralne wyzwania satanizmu*, [w:] *Bóg. Szatan. Grzech. Studia socjologiczne*. Tom 2: *Dzieje grzechu. Obszary grzechu*, red. J. Kurczewski, W. Pawlik, Uniwersytet Jagielloński, Instytut Religioznawstwa, Nomos, Kraków 1992 (s. 235)



Podziału satanizmu na trzy typy, a mianowicie na **jawnie zorganizowany**, **domniemanie zorganizowany** oraz **subkulturowy**, dokonał w 1997 roku **Piotr Stawiński** w swoim artykule naukowym:

Współczesny mit miejski. Uwagi na temat kształtowania się i społecznego funkcjonowania stereotypu satanisty, [w:] „Przegląd Religioznawczy” nr 4, 1997¹⁷



Terminy „sataniści:

- **podwórkowi**”
- **koncertowi**”
- **subkulturowi**”*
- **konfesyjni**”
- **oświeceni**”

stworzył/ użył* **Marek Zawadzki** w swojej pracy magisterskiej obronionej w 1999 roku:

Satanizm w Polsce ze szczególnym uwzględnieniem subkultury satanistów i kreowanego przez nią obrazu świata, Instytut Religioznawstwa, Uniwersytet Jagielloński, Kraków 1999¹⁸

¹⁵ Piotr Szarszewski w swojej książce błędnie podał, że Beata Hoffmann jest (a raczej że była w 1991 roku) socjologiem z Uniwersytetu Gdańskiego (patrz: Szarszewski 2004, s. 75).

¹⁶ Nie znam tytułu owej pracy ani tym bardziej jej treści – o jej istnieniu wiem z drobnego wtrącenia Beaty Hoffmann w formie przypisu w jej artykule, skąd podałem wszystkie zawarte tam informacje (patrz: Hoffmann 1992, s. 236).

¹⁷ Za: Szarszewski 2004, s. 80, s. 119. Imię Pana Stawińskiego podaję za: Foxx, *Satanizm współczesny*, (b.d.) [na:] http://polis2008.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=172:satanizm-wspoc..

¹⁸ Piotr Szarszewski w bibliografii do swojej książki (2004, s. 120) podaje następujący zapis: „Zawadzki M., *Satanizm w Polsce ze szczególnym uwzględnieniem subkultury sataniścycznej i kreowanego przez nią obrazu świata*, maszynopis w posiadaniu Pracowni Dokumentacji Wyznań Religijnych w Polsce Współczesnej Instytutu Religioznawstwa UJ”, a więc nie tylko bez podania daty oraz statusu owego „maszynopisu” (który jest pracą magisterską), ale również z innym słowem w tytule (podkreślenie). Brakujące informacje zacytowałem ze strony Instytutu Religioznawstwa Uniwersytetu Jagiellońskiego: http://www.religioznawstwo.uj.edu.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=668&Itemid=155



A) Termin „**satanizm filozoficzny**” został po raz pierwszy użyty w 1996 roku przez anonimowego tłumacza i wydawcę *Biblii Szatana*:

„Zresztą współczesny satanizm ma wprawdzie – i chyba na szczęście – niewielu wyznawców, ale wiele odłamów; biblia ta jest związana z tzw. odłamek filozoficznym.”

Wstęp od wydawcy, [w:] Anton Szandor LaVey, Biblia Szatana, Wydawnictwo Książki Niezwykłej „MANIA”, przeł. M.S., Wrocław 1996, s. 8.

B) Pięć lat później termin „**sataniści filozoficzni**” został wiele razy użyty przez **Acheronta** (znanego wcześniej jako **Jaryła**) w jego tekstach:

„Obie interpretacje satanizmu, filozoficzna (zawierająca w sobie ateizm) jak i popularna (kult Szatana) ...”

*Acheront, Czy satanista może wierzyć w Boga?, [na:] Satan.pl, 2001*¹⁹

„My, sataniści filozoficzni, ...”

*Acheront, Do antysekcjarzy, [na:] Satan.pl, 2001*²⁰

„Były to czasy, w których satanizm filozoficzny w polskiej Sieci i w języku polskim był prawie nieobecny...”

*Acheront, Prawda o Jaryle, [na:] Satan.pl, 2001*²¹



Niewiadomo kto stworzył terminy „**satanizm laveyański**” oraz „**laveyanizm**” oraz przez kogo zostały po raz pierwszy użyte. Wiadomo natomiast na pewno że:

- terminy „satanizm laveyański” oraz „laveyanizm” pochodzą od nazwiska twórcy tego rodzaju satanizmu – Antona Szandora LaVeya²². Po angielsku nazwa ta brzmi „LaVeyan satanizm” [patrz m.in. Baddeley 1999] – stąd „laveyanizm”, a nie „laveyizm” czy „laveizm”.
- polskie terminy powstały w 1997 roku a ich pierwszym publicznym użytkownikiem (a być może też i twórcą) był **Jaryła**, pierwszy polski satanista intelektualny, który propagował laveyanizm w Internecie (co działo się w archaicznych latach 1997–1998 na witrynie o nazwie „Ciemna Jama Jaryły”)²³

¹⁹ <http://www.satan.pl/esaje.php?id=42>

²⁰ <http://www.satan.pl/esaje.php?id=40>

²¹ <http://www.satan.pl/top.php?id=64>

²² Sam LaVey – mimo, że stworzył nowy rodzaj satanizmu – nigdy nie stworzył żadnego terminu, który by go jakoś określał i wyróżniał. Konsekwentnie (i nieco obsesyjnie) pisał wciąż o satanizmie bez przymiotnika, dając w ten sposób do zrozumienia, że mówi o jedynym prawdziwym satanizmie.

²³ Obecnie (od 2001 roku) Jaryła – jako Acheront – jest użytkownikiem forum Satan.pl oraz autorem najstarszych (na równi z pracami HaaLa, Kvika i Nyxiss) prac nt. polskiego satanizmu intelektualnego opublikowanych w Czytelnicy portalu Satan.pl w 2001 roku. (Acheront – tak samo jak wspomniani HaaL, Kvik i Nyxiss – wyłączył się z aktywnego życia forum około 2006 roku.)



A) Terminy „**satanizm racjonalny**” oraz „**satanizm etymologiczny**” zostały na pewno stworzone przez satanistę **Lectusa** około 2000 roku. Po raz pierwszy użył ich w swojej pracy *Rodzaje satanizmu*, pierwotnie opublikowanej na jego stronie „Satanistyczna Strona Lectusa” (<http://lectus.prv.pl>). Tekst został w 2002 roku zamieszczony na portalu *Racjonalista.pl*. Można go tam znaleźć do dziś, podczas gdy strona Lectusa od dawna już nie istnieje.²⁴

B) Echo terminologii Lectusa pojawia się w przełomowym tekście **Kvika**, drugiego ojca założyciela portalu *Satan.pl* (pierwszym jest HaaL). W swojej obszernej pracy *Wstęp do satanizmu* Kvik używa jednak innego terminu, określając satanizm intelektualny jako „**satanizm racjonalno-ateistyczny**”.

C) W latach, które nastąpiły po przełomowym 2001 roku, termin Lectusa zdobył zdecydowanie największą popularność i całościowo zdominował nazewnictwo dla satanizmu dojrzałego. Przez ponad dekadę, aż do dziś, nie używa się innych nazw, takich jak „s. intelektualny”, „s. filozoficzny”, „s. ateistyczny”, ani nawet „s. racjonalno-ateistyczny”, zaś nazwa „s. racjonalny” jest rozpoznawalna błyskawicznie jako określenie na dojrzały, oświecony światopogląd satanistyczny, w którym pierwsze skrzypce grają rozum/intelekt oraz odrzucenie myślenia stadnego.

Co ciekawe, drugi z wprowadzonych przez Lectusa terminów – „satanizm etymologiczny” – został zapomniany w jeszcze większym stopniu, niż wyżej wymienione synonimy satanizmu racjonalnego. Od samego początku (a od 2006 roku na pewno) nikt go nie używa.

* D O D A T E K *

Terminu „**satanizm okultystyczny**” nie stworzył żaden konkretny badacz ani satanista, chociaż używało go kilku z nich. I tak – dla **Lectusa** (we wspomnianym wyżej tekście *Rodzaje satanizmu*, ok. 2000 r.), satanizm okultystyczny jest jednym z trzech (obok s. etymologicznego i s. racjonalnego) rodzajów satanizmu i jest tożsamy z laveryanizmem (w tekście widnieje jako „satanizm LaVey’a (okultystyczny)”, z kolei dla **Krystyny Potyrały** (ok. 2001 r.) satanizm okultystyczny to ten „będący kultem realnie istniejącego Szatana. Tu praktykuje się okultyzm, magię, spirytyzm”²⁵. W końcu według **niżej podpisanego** (tekst z roku 2010) satanizm okultystyczny to po prostu każdy, w którym istnieje okultyzm²⁶. Należy też wspomnieć, że „satanizm okultystyczny” – tak samo jak „**s. teistyczny**” jak „**s. duchowy**” – to bardziej rzeczownik i opisujący go przymiotnik, niż nazwa własna na osobny rodzaj satanizmu.

²⁴ Nie można ustalić w których dokładnie latach istniała „Satanistyczna Strona Lectusa”, ani w którym roku powstał lub został na niej opublikowany tekst *Rodzaje satanizmu* (Lectus nigdzie nie pisał dat), jednak z mojej wiedzy wynika, że stało się to po wygaśnięciu „Ciemnej Jamy Jaryły” w 1998 i przed powstaniem portalu *Satan.pl* w 2001. Racjonalnym jest sądzić, że Lectus zamieścił swój tekst na stronie zaraz po jej uruchomieniu (a więc w umownym roku 2000). Gdy w 2003 roku po raz pierwszy badałem satanizm w Internecie, czytałem esej Lectusa jeszcze z jego autorskiej strony lectus.prv.pl, jednak gdy w 2005 roku chciałem ponownie ją zbadać, okazało się, że została usunięta. Dlatego jej żywot datuję na lata 2000 – 2004 (z roczną granicą błędu w obu datach).

²⁵ Krystyna Potyrała, *Satanizm*, [na] Ostrzegawczy Serwis Informacyjny, ok. 2001, <http://www.sekty.iq.pl/katalog/satanizm.htm> (od połowy 2005 r. strona nieaktywna)

²⁶ „Satanizm okultystyczny jest ogólną nazwą na każdy satanizm teistyczny (duchowy), w którym występuje element rytualnego kultu – tj. okultyzm w postaci satanistycznych rytuałów.” Michał Knihinicki, *Czasy odwrócenia. Poprawne i wypaczone znaczenia terminów „chrześcijaństwo”, „katolicyzm” i „satanizm”*, [w:] *Silver Serpent nr 1: Młot na chrześcijaństwo*, The Serpent, Szczecin 2010, s. 61.



Termin „**satanizm kwaśny**” został wprowadzony przez wspomnianą już **Krystynę Potyrałę**, w tym samym artykule *Satanizm* zamieszczonym na Ostrzegawczym Serwisie Informacyjnym, pod adresem www.sekty.iq.pl/katalog/satanizm.htm, około roku 2001²⁷.



Z kolei dwa opisowe terminy, a mianowicie „**satanizm ideologii i perwersji**” oraz „**satanizm sprzeciwu i mody**” zostały stworzone przez księdza **J. Zbignalskiego** w 1986 roku. Jest to więc zdecydowanie pierwszy podział satanizmu, powstały w roku narodzin satanizmu młodzieżowego w Polsce (który będąc głośnym, zainteresował sobą socjologów i księży – w ten sposób rozpoczęło się naukowe i quasi-naukowe badanie satanizmu, a wraz z nimi mnogość podziałów). Jednakże, jak zaznacza bezstronnie nastawiony naukowiec dr Piotr Szarszewski (absolwent UJ), podział księdza Zbignalskiego nie może zostać uznany za naukowy²⁸. Moim zdaniem do tej samej kategorii należy dołączyć podział Krystyny Potyrały.



Z kolei sam **Piotr Szarszewski** (2004) wprowadził termin „**cyber-satanizm**”, określając nim satanizm racjonalny/intelektualny uprawiany na satanistycznych forach internetowych.²⁹ Ten sam badacz używa określenia „**otwarty satanizm postdogmatyczny**” (s. 86), które uważam za niezwykle udane i celne.



Pięć lat później niżej podpisany (**Michał Knihinicki**), również naukowiec (absolwent USz), wprowadził termin „**satanizm lucyferyczny**”, określając nim doktrynę, która sama siebie etykietuje mianem satanizmu, jednak w rzeczywistości jest lucyferyzmem lub lucyferianizmem (lub oboma zarazem: pierwszy powołuje się na Lucyfera, drugi na doktrynę lucyferian), gdyż używając imienia „Szatan”, w praktyce odwołuje się do boga jasności i wiedzy tajemnej, którym jest Lucyfer (odwrotnie do Szatana, który jest bogiem ciemności i szaleństwa – stąd m. in. towarzysząca satanizmowi czerń). Niżej podpisany jest twórcą tego terminu, który po raz pierwszy został użyty w tekście *Cele wydawnictwa The Serpent*, opublikowanym na witrynie The-Serpent.pl we wrześniu 2009 roku³⁰.

²⁷ Krótkie omówienie tego podziału satanizmu znajduje się w Szarszewski 2004, s. 81; patrz również w tegoż *Typologia grup satanistycznych*, [na:] [Racjonalista.pl](http://www.racjonalista.pl), 2004, <http://www.racjonalista.pl/kk.php/t,3751>

²⁸ Patrz Szarszewski 2004, s. 78 lub <http://www.racjonalista.pl/kk.php/t,3751>

²⁹ Patrz Szarszewski 2004, rozdz. IV. „Satanizm w Internecie”, s. 85–103. Dokładniej używa on nazw/określeń: „polski satanizm internetowy” (s. 85), „polski cyber-satanizm” (s. 102), „cyber-satanizm” (s. 86-87), „ideologia [polskich] cyber-satanistów” (s. 86, 90, 92).

³⁰ Dokładniej 09.09.09, jako jeden z dziewięciu tekstów wydanych tego dnia; patrz: <http://www.the-serpent.pl/999>



Twórcą terminu „**polisatanizm**” jest na pewno satanista **E g o** (od 2003 r. użytkownik, a od 2005 r. do dziś administrator portalu Satan.pl). Termin ten powstał przed 2006 r. i jest najbardziej prawdopodobne, że stało się to w 2004 lub w 2005 roku (stąd zapis „ok. 2005”).

Ponieważ **E g o** nie jest twórcą choćby jednego oficjalnie opublikowanego tekstu, wszystkie jego poglądy nt. satanizmu można rekonstruować jedynie poprzez lekturę jego postów (lub obecnie archiwum) forum Satan.pl. Z terminem „polisatanizm” spotkałem się w jego postach na początku 2006 roku i wyraz ten był wtedy używany od dłuższego czasu.

Mimo niechęci twórcy terminu do publikowania swoich poglądów, opisane wyżej terminologiczne zjawisko zostało opisane i ocalone od zapomnienia w *Rozprawie o szatańskiej metodzie* niżej podpisanego, gdzie w przypisie nr 7 czytamy:

„Ukłon w stronę **E g o**, prawdopodobnie twórcy pojęcia „polisatanizm”, poprzez które wyraża on m.in. istnienie wielości satani(sty)cznych postaw, mieszających się, łączących i wypełniających lub zaprzeczających się nawzajem. Terminu „polisatanizm” używa jako spolszczenie włoskiego słowa „polisatanismo”, będącego tytułem antymuzycznego albumu grupy Teatro Satánico.” (Sabatiel 2008, s. 51)



Z kolei **Sabatiel** (czyli niżej podpisany) jest twórcą dwóch innych terminów z tej dziedziny: „**satanizm romantyczny**” oraz „**satanizm prawdziwy**”. Powstały we **wrzeźniu 2006**, jako efekt trwającej dłuższy czas pracy nad spójnym zdefiniowaniem satanizmu intelektualnego³¹. Po raz pierwszy zostały użyte w tekście *Dwa modele satanisty*, opublikowanym w *Rozprawie o szatańskiej metodzie*. Znaczenie tych terminów da się streścić w dwóch ostatnich zdaniach wspomnianego tekstu: „Sataniści prawdziwi to zimni egoiści, którzy udają altruistów. Sataniści romantyczni to ciepłi altruści, którzy udają satanistów.” (Sabatiel 2008, s. 48)



Ten sam jest również twórcą terminu „**satanizm gnostyczny**”, jednak nie zostało to odnotowane w żadnym oficjalnie opublikowanym tekście. Termin powstał w **2009** roku i jest synonimem **satanizmu duchowego** lub **mistycznego**. Przymiotnik „gnostyczny” używany jest wówczas, gdy chce się położyć akcent na czarną gnozę, której doświadcza satanista podczas ciemnych stanów mistycznych / duchowych.

Warto też dodać, że nazwy „satanista romantyczny” oraz „satanista prawdziwy” czynią dystynkcję wśród satanistów jedynie na płaszczyźnie psychologicznej (ukazują ich stosunek do innych ludzi), z kolei termin „satanizm gnostyczny” przeciwnie – określa jedynie aspekt religijno-duchowy satanisty, bez względu na jego typ psychologiczny.

³¹ Praca ta trwała rok – od stycznia 2006, kiedy to została opublikowana pierwsza praca nt. definicji satanizmu intelektualnego (*Definicja Satanisty*, Satan.pl, 22.01.2006), aż do grudnia tegoż roku, gdy została ukończona druga, znacznie bardziej przemyślana praca na ten sam temat (*Moja definicja satanisty*, w: Sabatiel 2008). Pomiędzy tymi dwoma, we wrześniu 2006, powstała praca trzecia – *Dwa modele satanisty* – w której to właśnie pojawiają się wspomniane wyżej terminy przeciwnych sobie rodzajów satanizmu.

Bibliografia

Do większości wymienionych tu pozycji miałem i mam bezpośredni dostęp.
Te, które znam jedynie jako tytuł (występujący w bibliografii do innej książki), oznaczyłem kropką.

- Acheront**, *Czy satanista może wierzyć w Boga?*, [na:] Satan.pl, 2001
- Acheront**, *Do antysektarianstwa*, [na:] Satan.pl, 2001
- Acheront**, *Prawda o Jaryle*, [na:] Satan.pl, 2001
- Baddeley** Gavin, *Lucifer Rising. A Book of Sin, Devil Worship and Rock'n'Roll*, Plexus, London 1999
- Beźnic** Szymon, *Satanizm*, [hasło w:] *Przegląd nowych ruchów religijnych w Polsce*, [dodatek do:] Eileen Barker, *Nowe ruchy religijne*, Nomos, Kraków 2002
- Hoffmann** Beata, *Satanizm polski – mit czy rzeczywistość?*, Uniwersytet Warszawski, Instytut Stosowanych Nauk Społecznych, Warszawa 1991 •
- Hoffmann** Beata, *W służbie szatana: moralne wyzwania satanizmu*, [w:] *Bóg. Szatan. Grzech. Studia socjologiczne. Tom 2: Dzieje grzechu. Obszary grzechu*, red. J. Kurczewski, W. Pawlik, Uniwersytet Jagielloński, Instytut Religioznawstwa, Nomos, Kraków 1992
- Knihinicki** Michał, *Dwa modele satanisty*, (2006), [w:] Sabatiel 2008
- Knihinicki** Michał, *Cele wydawnictwa The Serpent*, [na:] The-Serpent.pl, 2009
- Knihinicki** Michał, *Czasy odwrócenia. Poprawne i wypaczone znaczenia terminów „chrześcijaństwo”, „katolicyzm” i „satanizm”*, [w:] *Silver Serpent nr 1: Młot na chrześcijaństwo*, The Serpent, Szczecin 2010
- Kvik**, *Wstęp do Satanizmu*, [na:] Satan.pl, 2001
- LaVey** Anton Szandor, *Biblia Szatana*, przeł. M.S., Mania, Wrocław 1996
- Lectus**, *Rodzaje satanizmu*, [pierwotnie na:] Satanistyczna Strona Lectusa, <http://lectus.prv.pl>, b.d., ok. 2000, [obecnie na:] Racionalista.pl, 2002
- Masson** Hervé, *Słownik herezji w Kościele katolickim*, przeł. B. Sęk, Książnica, Katowice 1993
- Mikołajko** Anna, *Satanizm młodzieżowy w Polsce*, [w:] „Wychowanie Obywatelskie” nr 3, 1988
- Mikołajko** Anna, *Polski satanizm młodzieżowy*, [w:] „Przegląd Religioznawczy” nr 1, 1992 •
- Nero** Brother, *Satanism: A Beginner's Guide to the Religious Worship of Satan and Demons. Volume I: Philosophy*, Devil's Mark Publishing, USA 2010 • [Amazon.com]
- Potyrała** Krystyna, *Satanizm*, [na] Ostrzegawczy Serwis Informacyjny, ok. 2001, <http://www.sekty.iq.pl/katalog/satanizm.htm> (od połowy 2005 r. strona nieaktywna)
- Sabatiel**, *Rozprawa o szatańskiej metodzie. Z teorii satanizmu intelektualnego*, The Serpent, Szczecin 2008
- Szarszewski** Piotr, *Satanizm w Polsce. Próba analizy zjawiska*, Żak, Warszawa 2004
- Stawiński** Piotr, *Współczesny mit miejski. Uwagi na temat kształtowania się i społecznego funkcjonowania stereotypu satanisty*, [w:] „Przegląd Religioznawczy” nr 4, 1997 •
- Wójcik** Jerzy Wojciech, *Od hipisów do satanistów*, Eureka, Kraków 1992
- Zawadzki** Marek, *Satanizm w Polsce ze szczególnym uwzględnieniem subkultury satanistów i kreowanego przez nią obrazu świata*, praca mgr, Instytut Religioznawstwa, UJ, Kraków 1999 •
- Zbignalski** J. ks., *Podzwonne dla Jarocina*, [w:] „Jarocin '86”, Warszawa 1986 •